

Työasioista ei puhuta

TEKSTI MARJO SAJANTOLA KUVITUS SALLA PYYKÖLÄ

Superilaisten työtä koskevat monenlaiset salassapitomääräykset. Asiakkaan tai potilaan asioita ei levitellä sivullisten tietoon. Joskus vain voi olla vaikea määritellä, kuka on sivullinen.

Asiakirjasalaisuus, vaitiolovelvollisuus sekä salassa pidettävien tietojen hyväksikäyttökielto kuuluvat salassapitovelvollisuuteen, josta säädetään useissa laeissa. Jo opiskeluaikana sisäistetään se, ettei sivullisille kerrota potilasta, asiakasta tai omaa työpaikkaa koskevista salassa pidettävistä asioista. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluva tieto voi olla peräisin asiakirjoista, se voi olla suullista tietoa tai ammatissa itse havaittua. Vaitiolovelvollisuuden rikkominen on rikoslaissa säädetty rangaistavaksi teoksi.

Niin sosiaalihuollon kuin terveydenhuollonkin asiakassuhteissa tarvitaan molemminpuolista luottamusta. Asiakkaan on voitava luottaa siihen, että hänen antamia tietoja käytetään vain siihen tarkoitukseen, johon ne on annettu. Työn tekemisen kannalta luottamuksellisuus parantaa mahdollisuuksia saada asiakkaalta oikeat ja riittävät tiedot.

Jo asiakkuus tai potilaana olo on tietoa, josta ilman lupaa ei kerrota sivullisille.

Jo asiakkuus tai potilaana olo on tietoa, josta ilman lupaa ei kerrota sivullisille, ei edes lähiomaisille. On käynyt jopa niin, että potilas on tehnyt kirjallisen muistutuksen omasta hoitajasisarestaan tämän kerrottua kolmannelle sisarukselle, että potilas on hoidettavana

hänen työpaikallaan, sairaalassa.

Eri asia tietenkin on silloin, kun hoitettava ei kykene esimerkiksi tajuttomuuden tai muun syyn takia edes antamaan mahdollista lupaa kertoa lähiomaisille tai muille läheisille tietoja, eikä ole tiedossa jotain syytä, joka kieltäisi näin menettelemästä.

Jopa oma työtoveri voi olla tiern asiakkaan tai potilaan suhteen sivullinen, jos hän ei mitenkään osallistu tämän hoitoon. Tällöin hoidettavan asioista ei keskustella yhdessä, eikä hoitoon osallistumattomalla ole lupaa tutkia esimerkiksi hoidettavan potilasasiakirjoja.

Potilaan tiedot eivät kuulu kaikille

Potilaasta kirjataan kaikki hänen hoitonsa järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi katsottavat tarpeelliset tiedot. Huolellinen kirjaaminen on myös hoitajan oikeusturvan kannalta tärkeää. Potilasasiakirjatietojen perusteella voidaan arvioida myös terveydenhuollon ammattihenkilöiden menettelyä ja toiminnan asianmukaisuutta. Tietoja saatetaan tarvita myöhemminkin esimerkiksi potilaan tekemiä muistutuksia ja kanteluja ratkaistaessa tai potilasvakuutusasioita käsiteltäessä.

Jokaisessa toimintayksikössä tulee olla kirjalliset ohjeet potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen käsittelystä ja menettelytavoista, ja työntekijöiden

käyttöoikeudet tulee määritellä yksityiskohtaisesti.

Joskus on ollut epäselvää, tarvitseeko lähihoitajaopiskelija oman käyttäjätunnuksen potilasasiakirjoihin, koska hänen tekemänsä merkinnät hyväksyy toinen henkilö, esimerkiksi työpaikkaohjaaja.

Tietosuojavaltuutetun kannanotossa kuitenkin todetaan, että opiskelija tekee merkinnät omilla tunnuksillaan. Lisäksi merkinnän hyväksyvän tulee tehdä hyväksyntä omilla käyttäjätunnuksillaan, ei opiskelijan tunnuksilla.

Potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen merkitseminen ja käyttö on sallittu vain potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvilla ja vain siinä laajuudessa, mitä työnteko ja vastuu edellyttävät. Vastaavasti sosiaalihuollon asiakasta tai muuta yksityistä henkilöä koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä.

Sivullisia ovat myös muut vaitiolovelvolliset

Salassa pidettäviä tietoja ei saa vaihtaa vapaasti sellaista viranomaisten kesken, jotka kaikki ovat vaitiolovelvollisia. Tämä koskee myös omia työtovereita. Tällainen tilanne voi nousta esiin moniammatillisissa työryhmissä esimerkiksi kotihoiton tai päihdehuollon alueella. Tietojen vaihto voi perustua vain asianomaisen henkilön suostumukseen tai erityissännökseen.

On tilanteita, jolloin salassapitovelvollisuuden on väistyttävä ja tilanteita, jolloin työntekijä on jopa velvoitettu luovuttamaan tietoja. Näistä kaikista on erikseen laissa säädetty.

Esimerkiksi lastensuojelulaki määrää myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöt tekemään väkivaltaepäilyssä lastensuojeluilmoituksen sosiaalilautakunnalle. Eduskunnan oikeusasiamiehen tekemän selvityksen mukaan kunnallisen päivähoiton osalta ilmoitusherkkyys vaihtelee suuresti paikkakunnittain ja suuressa osassa terveydenhuollon toimintayksiköitä ilmoituksia tehdään vain poikkeuksellisesti. Kun luottamuksellista potilas- tai asiakassuhdetta varjellaan, voi joku perheväkivallan tai seksuaalisen hyväksikäytön uhri jäädä ilman apua.

Työasioista riittää aina juttua

Ainahan töissä sattuu ja tapahtuu, ja etenkin näin ihmisläheisessä työssä. Herkullisen hauskoja tapauksia riittää, mutta niistä on osattava puhua niin, ettei asiakasta tai potilasta kukaan tunnista.

Pienemmällä paikkakunnilla voi olla ongelmana myös se, että hoitohenkilökunta tunnetaan. Jos työporukka istuu vapaa-aikanaan torikahvilassa ja nauuraa makeasti, ohikulkija voi epäillä, että siinä minun omaistani pilkataan. Hyvin inhimillistä, mutta sitä suuremmalla syyllä on oltava aina tarkka puheissaan.

Salassapitomääräykset koskevat myös sähköistä viestintää. Kaikesta ei kannata kirjoittaa blogeissa tai Facebookissa. Työnantajan toimenpiteiden ruotiminen voi paljastaa liikesalaisuudeksi katsottuja asioita.

Puhelimella työasioista puhuttaessa täytyy myös tarkistaa, ettei asiaankuulumattomia ole kuulolla. Yhden junamatkan aikana täysin sivullinen henkilö sai tarkan selon erään yksityisen terveydenhoitoyksikön huonosta henkilöstöhallinnosta ja epäpätevistä esimiehistä etunimiä myöten, kun työntekijä tilitti tuottuneena tunteitaan kännykässä. Alkuun puhe oli varovaisempaa, mutta tunteiden kiihtymisen myötä lipsahdelti aina vain lisää yksityiskohtia.

Superilaiset ovat olleet tarkkoja salassapitomääräysten noudattamisessa. SuPerin edunvalvontayksikköön ei ole juurikaan tullut yhteydenottoja asiasta. ■

LÄHTEET

TERVEYDENHUOLLON JURIDIikka MIRVA LOHINIVA-KERKELA GUMMERUS 2007
TERVEYDENHUOLLON OIKEUSTURVAKESKUKSEN JA LÄÄNIHALLITUKSEN RATKAISUJA 2005
EDITA PRIMA
HTTP //NEUVOA-ANTAVAT STAKES FI
HTTP //WWW STM FI >VERKOSSA JULKAISTUA
WWW TIETOSUOJA FI